

ДОВІРА ЯК ІНСТИТУТ СУСПІЛЬСТВА

Події в Україні останніх шести місяців показали складність та непередбачуваність сучасних політичних, соціальних та економічних реалій, що формувалися під впливом зовнішніх та внутрішніх факторів позитивного та негативного характеру.

Не дивлячись на локальні досягнення, основним негативним результатом слід визнати тотальну недовіру в усіх сферах суспільного життя суспільства, зменшити рівень якої можна теоретично та практично в довгостроковому періоді, проте надто важко в короткостроковому. Довіру легко зруйнувати але важко відновити в період соціальної, моральної, економічної, політичної стагнації.

Фактична відсутність довіри до так званої політичної еліти, політичної системи, є продовженням соціальної та економічної недовіри між суб'єктами соціально-економічних відносин. Недовіра одночасно у більшості сфер життя країни значно ускладнила виконання основних засад внутрішньої та зовнішньої політики держави, вихід з економічної кризи 2008–2013 рр.

Довіра – це складний інститут, від якого залежить розвиток більшості сфер суспільного життя, а також стан, рівень розвитку держави, соціально-економічного механізму взагалі. Відтак, криза довіри – це криза суспільства і держави, яка під впливом різних чинників, сприяє появі нових загроз, які, з одного боку, поглиблюють кризу, а з іншого – можуть стати каталізатором виходу. Питання залишається в одному – чи пройшла країна максимальну точку падіння довіри, одним із індикаторів, є податки та в цілому обов'язкові платежі, які є складними механізмами поєднання соціальної та економічної складових функціонування суспільства.

Податки відображають одночасне поєднання державних, суспільних, особистих потреб гравців економічних відносин, були і є основою функціонування кожної країни, хоча безпосередньо податковий тиск може бути різним, повинен враховувати екзо- та ендогенні фактори. Недосконалість механізму податків, в тій чи іншій мірі, відображається не лише в ефективності обов'язкових платежів, трансформації їх сутності, функцій, але життя, добробуту, ефективності усіх суб'єктів економічного обороту. Тобто, проблема ефективності податків виходить поза межі податкового механізму, базується в т. ч. на такому неформальному інституті як довіра, в даному разі до держави як суб'єкта, що має виконувати широке коло суспільно необхідних функцій.

Порушення еквівалентності в обміні з державою і породжує глибоку недовіру, і як наслідок – приховування податків або взагалі їх несплата, розширення тіньової економіки, тобто втрата мотивації сплачувати обов'язкові платежі, кількість та якісних склад яких значно виріс за останні двісті років.

Довіра є в певній мірі неекономічним благом, яке через податки об'єднує суб'єктів ринку, домогосподарства, державу і, поряд з правилами гри, правами власності, господарським механізмом, формує національні особливості української економічної моделі. Без визнання проблеми довіри та обґрунтування складних, можливо непопулярних механізмів підвищення рівня останньої, сподівання на швидке одужання суспільства, економіки та держави взагалі є марними.

У сучасному глобалізованому світі, в якому час є важливим фактором конкурентоздатності, відновлення довіри набуває особливого змісту, адже відновлення довіри є досить тривалим, чекати Україну ніхто не має намірів. А отже, скорочення цього часу є базовою задачею у побудові нового соціально-економічного механізму, який би забезпечив виконання такого гасла, як: ринок для всіх, добробут для всіх. Довіра повинна стати фактором внутрішньої та зовнішньої конкурентоспроможності держави в цілому, суб'єктів соціально-економічних, політичних відносин зокрема.